

Oorlogsherinneringen 1940-1945.

Geschreven door Joep Hamburg

Op de dag, dat mijn ouders mijn eerste verjaardag vierden, 10 mei 1940, werd Nederland door de Nazi Duitsland bezet. Van de eerste oorlogsjaren herinner ik mij niet veel meer, maar is mij later door mijn moeder als herinnering meegegeven. Mijn vader wilde eigenlijk niet meer praten over de bezettingsjaren, Nederland moest vooruitkijken, wederopbouw moest ter hand worden genomen, terugkijken en herinneringen aan die bezetting te zeer levend houden zouden, volgens mijn vader, die ambities alleen maar in de weg staan.

Verzet

Via goede vaderlanders kwam mijn vader in contact met het verzet in Zuid-Nederland en hij bleek al spoedig zo'n goed organisator, dat hij districtsleider van het gebied Waalwijk werd.

Wij woonden toen in de Mr. van Coothstraat, vlak naast een schoolgebouw (Handelsschool, later HBS) en dat gebouw werd door de bezetter vrijwel direct als kazerne in gebruik genomen.

District Waalwijk hoorde bij de verzetsgroep André en zo gebeurde het, dat er regelmatig vergaderingen bij ons thuis werden gehouden. Omdat niemand een opleiding als verzetsdeelnemer had genoten en veelal ook de met verzetswerk verbonden gevaren bepaald werden onderschat, kon het gebeuren dat de leiders van de verschillende districten, meestal tegelijk, op de fiets bij ons huis arriveerden en deze vervoermiddelen dan ook nog bij ons voor de deur stalden. De onder hun kleding verborgen wapens (pistolen en stenguns) werden achteloos naast de paraplubak in de hal neergezet. Mijn vader zag daar geen gevaar in. Hij ging er van uit, dat de vijandelijke wachtposten voor de kazerne, die op ongeveer 5 meter afstand van ons huis patrouilleerden, niet op het idee zouden komen, dat er direct onder hun neus en voor iedereen waarneembaar, verzetsdaden werden beraamd. Mijn moeder echter vond deze zelfverzekerde houding van de heren te gevaarlijk, omdat als een van de wachtposten bij ons zou binnenkijken en de hoeveelheid wapens in de hal zou hebben zien staan, mijn moeder spoedig daarna met 2 kleine kinderen alleen zou moeten achterblijven. Het was dus mijn moeder die resoluut optrad en ervoor zorgde, dat bij nieuwe bijeenkomsten alle leden met tussenpozen te voet zouden arriveren en er absoluut geen wapens meer mochten worden meegebracht. De fietsen werden vanaf dat moment enkele straten verderop neergezet, zodat daar niemand meer aandacht aan zou schenken en ook niet meer zou opvallen.

Gelukkig is dat altijd goed gegaan en heeft er nooit een inval in ons huis plaatsgevonden.

Groep André

Vanaf 1942 is mijn vader actief in het verzetsnetwerk Groep André en krijgt de leiding over het hele district Waalwijk.

Het verzetswerk van mijn vader hield in, dat hij zich binnen de verzetsgroep Andre met de organisatie voor de landelijke onderduikers (LO) bezighield en daarvoor regelmatig met de trein van Waalwijk naar Den Bosch moest afreizen om daar de via overvallen van de KP verkregen bonkaarten en identiteitsbewijzen voor de onderduikers op te halen. Omdat deze “koeriersdiensten” bij ontdekking bepaald niet zonder gevaar waren (marteling en/of executie was het onverbiddelijke lot) moest mijn moeder bij aankomst op het station in Waalwijk altijd buiten de afzetting van het station aanwezig zijn. De oude Waalwijkers herinneren zich zeker de afzetting rond het stationsemplement: de met ijzeren banden gevlochten hekken hadden grote openingen. Bij een plotselinge identiteitscontrole aan de uitgang kon mijn vader dan met zijn tas vol buitgemaakte bonkaarten en ID's zich onopvallend naar het hekwerk verplaatsen en daar dan de tas met inhoud door de hek aan mijn moeder aanreiken. Ook hier is het gelukkig altijd goed gegaan.

Na de avondklok moest mijn vader veelal naar adressen waar onderduikers en geallieerde piloten verbleven om de noodzakelijke identiteitspapieren in orde te kunnen maken. Per bezoek werden slechts één of twee ID's meegenomen om te voorkomen dat bij een mogelijke nachtelijke controle niet een heel pakket met bonkaarten en ID's zouden zijn aangetroffen. Als echter bij het afnemen van de vingerafdrukken deze te 'vet' waren geproduceerd en dus niet duidelijk zichtbaar waren, moest mijn vader onverrichter zake terug naar huis om de volgende avond, na de avondklok, opnieuw met blanco ID's naar het onderduikadres te wandelen. Ook deze acties waren bepaald niet zonder gevaar, maar gelukkig is het steeds goed gegaan.

De koerier van mijn vader is tijdens de bezetting opgepakt en om hem o.a. namen van mede verzetsleden te laten prijsgeven werden bij die man alle tanden uit zijn mond geslagen. Echter heeft deze moedige man nooit namen, ook niet die van mijn vader, prijsgegeven. Wij zijn hem veel dank verschuldigd.

Snoepjes van schildwacht

Onder de wachtposten die naast ons huis de wacht hielden waren natuurlijk ook huisvaders die thuis kinderen hadden. Mijn broer Frans en ik kregen van deze schildwachten weleens snoepjes of chocolade. Wij noemden die gulle gevers dan ook de “goede wacht”. Snoep en chocolade werd door ons snel verorberd en door mijn moeder oogluikend toegestaan. Maar op een dag ontvingen we van de “goede wacht” beiden een gulden. Trots gingen we daarmee naar huis om het aan moeder te tonen. Maar deze keer was moeder onverbiddelijk. Het geld moest terug naar de

gever, want van de vijand kon geen geld of goederen worden aangenomen. Aangezien onze moeder ook naar buiten was gekomen om zo aan de gever duidelijk te maken, dat dit niet gewenst was, begreep de militair (met goede bedoelingen) toch de boodschap.

Later, na de oorlog, heeft mijn moeder toegegeven, dat ze ons met pijn in haar hart het geld liet terugbrengen. Ze was overtuigd van de goede intenties van die man, die waarschijnlijk thuis ook kinderen had en misschien ook alleen maar zijn "werk" deed. Maar haar trots was te groot om van de vijand, ook al was het een goede Duitser, iets aan te nemen.

Arbeitseinsatz

Ook mijn vader moest op enig moment onderduiken, omdat hij zich niet wilde melden voor de Arbeitseinsatz. Samen met Walter Klerkx (broer van Meubel Piet) heeft mijn vader bij ons in de ruimte onder het dak lange tijd verscholen gezeten. De ruimte was alleen via een gat in de lichtkoepel boven de trap via een lange losse ladder bereikbaar. Mijn moeder verstopte die ladder altijd achter in de tuin in een sloot. De heren hadden een metalen plaat naar boven weten te brengen om daar in geval van nood op te kunnen gaan staan. Mocht er huiszoeking komen, dan konden de bezetters in alle slaapkamers door de plafonds schieten. Alleen als ze te dicht in de buurt van de metalen plaat zouden komen, moest mijn moeder ingrijpen. Op een dag tegen de avond wordt er gebeld en er staat een schildwacht voor de deur. Voordat die man iets kon zeggen, was ik langs mijn moeder heen geslipt en riep tegen die man: "vader zit in het gat". Gelukkig verstond die man geen Nederlands en mijn moeder wist niet hoe snel ze mij weer naar binnen moest werken. Mijn moeder verklaarde 'gat' met de verklaring dat haar man dood en begraven was. Die wachtpost kwam overigens alleen maar doorgeven, dat de verduistering voor de ramen niet was neergelaten en dat dit onmiddellijk moest gebeuren in verband met 'die Flieger'. Mijn moeder beloofde vriendelijk dat direct in orde te zullen brengen. Had ik toch in mijn onnozelheid bijna mijn eigen vader verraden! Gelukkig dat mijn moeder door snel te handelen erger wist te voorkomen.

Market Garden

In september 1944, als onderdeel van operatie Market Garden, zag de lucht boven Waalwijk op enig moment zwart van de overvliegende vliegtuigen. Mijn vader had mij meegenomen naar het grote raam op de badkamer, met uitzicht op het oosten. Eindeloze golven vliegtuigen trokken over ons heen richting Arnhem en Nijmegen. Het was een onvergetelijk schouwspel en staat in mijn geheugen gegrift. Een overweldigend gezicht wat velen de hoop op een spoedig einde van de oorlog deed toenemen.

Het zuiden was eind 1944 al door de geallieerden bevrijd. In de school naast ons waren de Duitsers vertrokken en de Schotten en de Polen hadden er hun intrek genomen. Voor ons kinderen was dat een geweldig speelterrein. Klimmen op de tanks, jeeps en vrachtwagens. Camouflagenetten, etensbakjes, patronentassen, haspels met telefoondraad en vele andere artikelen die overal op het terrein lagen werden als souvenir door mij meegenomen. Zelfs heb ik op een dag een hele kist vol met mortiergranaten naar huis gebracht. Mijn ouders hebben natuurlijk dit gevaarlijke spul direct laten ophalen en de soldaten beleefd maar dringend verzocht hun munitie voortaan beter bewaakt te willen opbergen.

Aangezien er ook een gaarkeuken voor deze militairen naast onze tuin was neergezet, werden we veelvuldig, nadat alle soldaten hadden gegeten, uitgenodigd om eten te komen halen. Ondanks het feit, dat we in de oorlog gelukkig nooit honger geleden hebben, bracht de Engelse keuken toch gerechten die we toen nog niet kenden en aten daar smakelijk van mee.

Winter 1944-45

De winter van 1944-45 is er aan de Maas bij Capelle stevig gevochten. Het was erg koud met ook veel sneeuw. De militairen vertrokken dan vanuit de kazerne(school) naar het front in jeeps en de aflossing bracht dan altijd de gesneuvelde kameraden op brancards op de jeeps mee terug. Het waren er soms heel veel en dat herinner ik me nog zeer wel. Allen gestoken in witte pakken (het was een strenge winter en er lag veel sneeuw) en bij terugkomst lagen soldaten in die witte pakken bedekt met grote rode vlekken bewegingsloos op de brancards. Veelal jonge mannen met nog een heel leven voor de boeg gevallen voor onze vrijheid in een voor hen meestal onbekend land. We mogen die helden nooit vergeten en dankbaar zijn en blijven voor het door hen gebrachte offer.

In de kelder

Wij zaten in die tijd, samen met onze oma van moeders kant (Koolen) en tante Toos, in de kelder onder ons huis. Zandzakken op het rooster van de voordeur om mogelijke rond vliegende scherven te weren. De Duitsers wisten immers precies waar de school stond, daar hadden ze zelf vier jaren kwartier gehad en van tijd tot tijd volgde er een mortierbeschieting o.a. in de richting van deze school en ook de St. Jan.

Het was reeds in 1945, waarschijnlijk maart of april, toen er op een zondag weer een beschieting vanaf de noordzijde van de Bergsche Maas plaatsvond.

Een enorme klap

Mijn vader was naar de kerk en mijn moeder was bezig het middageten in de keuken te breiden. Mijn moeder stond aan de oven en ik stond dicht bij mijn moeder te

kijken waar ze mee bezig was. Plotseling een enorme klap, de keukendeur werd eruit geblazen. Overal lagen er gloeiende granaatscherven, inslagen boven de oven kookplaats, scherven in de gang en zelfs in de hal en inslagen in de brievenbus aan de voordeur. De keuken bezaaid met glasscherven, houtsplinters, alle pannen en potten overal op de grond en op de aanrecht. Kortom chaos en normaal gesproken geen enkele kans voor levende wezens om dit geweld te overleven.

Onmiddellijk komen er militairen (Canadezen) van de naastgelegen kazerne aangehold om te zien wat er nog te redden is. De eerste soldaten staan wezenloos de keuken in te kijken en geloven, met hun ervaringen m.b.t. granaatinslagen, hun ogen niet. Midden in deze chaos staat mijn moeder met in het haar splinters van glas en hout en naast haar aan haar rokken sta ik met ook restanten van wat ooit de keukendeur is geweest in mijn krulhaar en weet niet wat er is gebeurd.

Heel snel komt iedereen tot besef, dat hier sprake moet zijn van voorzienigheid.

Normaal gesproken waren hier twee dode mensen te betreuren geweest. Net boven de plaats waar het hoofd van mijn moeder zich ten tijde van de inslag bevond waren 2 inslagen van granaatscherven te zien. Mijn moeder noemt het later een wonder dat we er beiden, zonder een schrammetje te hebben opgelopen, zo goed vanaf zijn gekomen. Maria als beschermengel had ons voor veel erger gespaard, dat was de overtuiging van mijn moeder. Ik ben het helemaal met mijn moeder eens.

Tot zover herinneringen die mij 75 jaar na dato zijn bijgebleven.